

RECENZJE, OMÓWIENIA, NOTY

***Teorie a empirie. Bichla pro Krčmovó*, k vydání připravili Tomáš Hoskovec, Ondřej Šeřčík, Radim Sova, Masarykova univerzita, Brno 2006, 308 s., ISBN 80-210-3955-8.**

Jest to księga ku czci prof. Marii Krčmowej, obchodzącej 65 urodziny. Składa się na nią trzydzieści artykułów, które – choć treściowo są bardzo różnorodne – redaktorzy połączyli w pięć grup tematycznych.

Na czele grupy pierwszej, poświęconej postaciom i przemianom języka narodowego, znajduje się artykuł M. Jelínka o teorii Ertla dotyczącej sprawności językowej i jego negatywnym stosunku do puryzmu. Zaraz potem następują rozważania F. Daneš a na temat różnorodności, zróżnicowania i zmienności języków z punktu widzenia socjolingwistyki. Z kolei P. Sgall zajmuje się stosunkiem niektórych językoznawców (między innymi Jubilatki) do języka potocznego w Czechach i na Morawach. P. Vyběral zastanawia się nad teorią języka literackiego i prestiżem mówionego słowa. Przyczynek M. Ireinovej zawiera uwagi o języku potocznym w niektórych miastach czeskich, podczas gdy P. Valčáková zajmuje się argotem używanym w Brnie. L. Čížmářová wysnuwa wnioski z analizy atlasu językowego południowo-zachodnich Moraw. Rozwój dialektu środkowomorawskiej gminy Hrochov jest przedmiotem rozważań M. Šipkovéj. Wreszcie jedynym artykułem polskim zamieszczonym w recenzowanej księdze jest artykuł S. Gajdy pt. *Polityka językowa wobec wyzwań XXI w.*

W drugiej grupie tematycznej znalazły się zagadnienia filologiczne. H. Kurzová pisze o ekumenicznym przekładzie biblii. J. Nechutová porusza sprawę stosunku między staroczeskim utworem *Podkoni a žák* a tekstem zaczynającym się od słów *Videant qui nutriunt*. Wreszcie M. Schacherl zwraca uwagę na pewną cechę stylistyczną pojawiającą się w prozie Zeyera.

Do trzeciej grupy należą ogólne problemy stylistyki. M. Křístek przedstawia plany odnoszące się do rozszerzenia badań w zakresie stylistyki. P. Karlík zastanawia się nad tym, co stylistyce może zaproponować składnia. S. Čmejková zajmuje się rekonstrukcją i konstrukcją życia w opowiadaniu. Artykuł Z. Hladkovéj i I. Šmilauera poświęcony jest specyficznym cechom korespondencji elektronicznej. Zaś J. Hoffmannová porusza zagadnienie „intertekstualności” we współczesnej komunikacji elektronicznej.

Na czwartą grupę składają się przyczynki dotyczące znaczenia wyrazów. P. Novák zastanawia się nad etymologią używanego w Brnie słowa *šalinalšelina*

'tramwaj'. H. Karlík o v á usiluje odpovědět na pytanie, skąd się wziął czeski czasownik *uvíset* oznaczający m.in. 'nadažač'. V. Blažek przedstawia, jak się nazywa droga w kilkudziesięciu językach indoeuropejskich. E. Havlová omawia parę czeskich gwarowych nazw roślin. I. Janyšková zajmuje się eufemizmami używanymi zamiast wyrazów objętych tabu. Tematem przyczynku J. Hubáčka są frazemy nominalne w socjolektach. Artykuł I. Nebeskíej traktuje o językowym obrazie wody z punktu widzenia kognitywizmu. J. Mláček rozważa stosunki między idiomatycznością a zasadą rozwoju we frazeologii.

Wreszcie ostatnia grupa artykułów odnosi się do systemowego charakteru języka. R. Večerk a zadaje sobie pytanie, czy ewolucja myślenia językowego nie przypomina sinusoidy. S. Ž a ž a porównuje części zdania o charakterze przydawkowym w gramatykach rosyjskich i czeskich. Artykuł T. Hoskova traktuje m.in. o formach grzecznościowych w języku litewskim. A. Bičan pokazuje, jak różnie wygląda pewne zjawisko języka czeskiego w zależności od tego, czy się podejździe do fonologii z punktu widzenia dystrybucyjnego, morfologicznego czy funkcyjnego. Z a š O. Š e f č í k analizuje pojęcie przestrzeni fonologicznej, kładąc nacisk przede wszystkim na to, że istnieje przestrzeń paradygmatyczna oraz przestrzeń syntagmatyczna.

Przegląd ten pokazuje, jak bardzo treściowo zróżnicowane są artykuły składające się na recenzowaną księgę.

W książce tej brak zyciorysu i spisu prac Jubilatki, co się tłumaczy tym, że się planuje wydanie jeszcze jednego tomu, którego podtytuł będzie brzmiał *Bichla od Krčmové* i który będzie zawierał różne trudno dostępne prace Jubilatki.

Witold Mańczak, Kraków

Andrej Ivanovič Izotov, *Česká a ruská výzva jako funkčně sémantická kategorie*/Функционально-семантическая категория императивности в современном чешском языке в сопоставлении с русским, nakl. L. Marek, Brno 2005, 274 s., ISBN 80-86263-62-2.

Rusky psaná monografie A. I. Izotova se zabývá sémantikou a jazykovými prostředky vyjadřování výzvnových (rus. *побудительных*) funkcí výpovědi v češtině a v ruštině. Již název uváděný v obou jazycích napovídá, že autorovy postupy jak při vysvětlování přístupu konkrétních lingvistů a vlastních přístupů k problematice

výzvoových výpovědí, tak při rozboru jazykových prostředků pro jejich vyjádření jsou důsledně srovnávací.

Izotov začíná vlastní text práce teoretickým vysvětlením pojetí imperativnosti v češtině a v ruštině, opírá o teorie z českých syntaktických prací (M. Grepl, P. Karlík, *Skladba češtiny*, 1998; *Přiruční mluvnice češtiny*, 1996) i prací ruských autorů (Л. А. Бирюлина, *Семантика и прагматика русского императива*, 1994; Бондарко, *Побудительная речь, проблемы типологии и интерпретации*, 1990), když vymezuje termíny *субъект волеизъявления* (subjekt voluntativní modality), *исполнитель* (konatel/vykonavatel modality). Tyto termíny zřejmě souvisejí s dalšími, které Izotov užívá v celé knize: *говорящий* (mluvčí), *прескриптор* („původce modalit“ ‘ten, kdo určuje modalitu’), *слушающий/получатель прескрипции* (*posluchač/adresát, příjemce modalit*) ‘ten, kdo má splnit skutečnost, které se modalita týká’), *agens* ‘vykonavatel modalit/skutečnosti, které se modalita týká’ (srov. s. 19–20). Za základní typ výzvoových výpovědí považuje Izotov ty, které předpokládají, že agens je totožný s posluchačem/„příjemcem modalit“ (s tím, kdo má realizovat skutečnost, které se modalita týká) a mluvčí s původcem modalit (s tím, kdo obsah výzvoové výpovědi považuje za nutný). Současně upozorňuje na to, že např. u výpovědi *Musíš jít* nemusí vědomí nutnosti vycházet z postoje mluvčího, u výpovědi s modálním slovesem *mit*, signalizující často cizí mínění *Už máme jít* se podle Izotova mluvčí od původce modalit dokonce distancuje.

Při vysvětlování rozdílů mezi jednotlivými typy výzvoových výpovědí se Izotov opírá o rozборы podmínek realizace řečových aktů v pracích Austina, Searla, Wunderlicha aj. (srov. s. 16 n., 26 n.). Např. realizaci obsahu výpovědi s funkcí varování považuje za nežádoucí pro osloveného, naopak respektování rady, návrhu nebo instrukce by podle Izotova mělo být pro osloveného prospěšné. Prosbu hodnotí autor publikace jako ilokuční funkci, která signalizuje (momentální) závislost toho, kdo výpověď vysloví, na osloveném.

K výzvoovým výpovědím řadí Izotov v souladu s názory Grepla a Karlíka (1998) a s názory publikovanými v *Přiruční mluvnici češtiny* také dovolení, ačkoliv připouští námitky některých ruských lingvistů, že tato funkce – na rozdíl od většiny jiných výzvoových funkcí – neimplikuje na adresáta (osloveného) požadavek nutnosti uskutečnění obsahu. Jako zvláštní skupinu vydělil Izotov z ostatních výzvoových výpovědí tzv. výroky „instruktivní“ – recepty, předpisy, instrukce (s. 62 n.) a domluvu, přemlouvání (s. 66 n.). Odlišný názor má Izotov na výpovědi s funkcí souhlasu, nesusouhlasu, přitakání, námitky. Na rozdíl např. od Grepla a Karlíka chápe také jako druh výpovědi výzvoových.

Při srovnání vyjádření, ale také pojmenování *příkazu, rozkazu a nařízení* konkrétními slovesy v češtině a ruštině upozorňuje Izotov na závažný rozdíl: v ruštině bývá příkaz, rozkaz apod. chápán jako časově ohraničený/okamžitý, zatímco v češtině může být pojímán i jako neukončený proces: ruské ekvivalenty sloves *приказать, нарядит* apod. bývají tedy užívány převážně ve vidu dokonavém, zatímco v češtině se

tato slovesa objevují jak ve vidu dokonavém (*přikázat, nařídít...*), tak ve vidu nedokonavém (*přikazovat, nařizovat...*).

Na konkrétních dokladech Izotov ukazuje různé eventuality překladů ruských výzvnových sloves, popř. od nich odvozených podstatných jmen slovesných do češtiny a naopak českých sloves (slovesných podstatných jmen) do ruštiny. Např. název komunikační funkce *přikaz* může být do ruštiny přeložen jako *приказ*, ale též jako *распоряжение* (nařízení), srov. *Тогда скажите, что это распоряжение министерства. – Так řekněte, že je to příkaz ministerstva.* (s. 43). Ruské sloveso *приказать* může být do češtiny přeloženo slovy *přikázat*, ale také *poručit, nakázat, nařídít*... Výraz *заказать* může být do češtiny přeložen slovem *objednat*, ale také *poručit (si)*. Zajímavé je i srovnání různých možností překladu českého výzvnového slovesa *pokynul* do ruštiny slovesy *взвелел, кивнул*, popř. prostým *показал*, ovšem ve větě, v níž nemá význam slovesa pojmenovávajícího výzvu: *»Jdu dolů k moři.« odpověděl a pokynul cigaretou – »ke své loďce...« – překlad: »Я спускаюсь к морю,« ответил он и показал сигаретой: – »к своей лодке« (s. 57). Vazba *наротинал jsem tě* je do ruštiny překládána *я учил тебя быть послушным*, český výraz *zakázáno* slovy *не приказано, не велено* (s. 57; tj. ne pouze slovy *запрещается, запрещено*).*

Specifičnost jazykového vyjádření funkce *повелу* a odlišnost užitých jazykových prostředků od jazykového vyjádření jiných komunikačních funkcí chápe Izotov v ruštině stejně jako v češtině: ukazuje, že tato výpovědní funkce bývá vyjádřena krátce a „stroze“ v češtině i v ruštině, srov. *K lesu! Pohov! Stát!* – v ruštině např. *Смоу здесь!* Zajímavé je srovnání zřejmě odlišného chápání pojetí žádosti v češtině a v ruštině: sloveso *žádat* může v závislosti na obsahu výpovědi (přímé řeči nebo její transformace ve vedlejší větu), kterou uvozuje, být přeloženo výrazy *требовать*, ale také *просить, попросить*.

Na konkrétní jazykové výrazy a konkrétní výpovědní formy vyjadřující výzvu se Izotov soustředí ve druhé části monografie (s. 90–199). Východiskem je vyhledávání sloves v Českém národním korpusu SYN2000 (o tom srov. na s. 91–100). Zjistil např., že v imperativním tvaru 2. osoby singuláru se v něm nejčastěji objevilo sloveso *vidět* (8078 dokladů), *jit* (2578 dokladů), v imperativním tvaru 2. osoby plurálu bylo nejvíce frekventované sloveso *nechat* (2162) a sloveso *dát* (1859 dokladů). Izotov též upozorňuje na to, že některá slovesa se objevila pouze v záporném imperativním tvaru, např. *vytahovat se, rozčilovat se, opírat se...*, jejich frekvence je však zpravidla nižší než 20 (srov. s. 100). České analytické imperativní tvary *pojď/pojďte + infinitiv, běž/běžte + infinitiv*, popř. *rač/raďte + infinitiv, koukej/koukejte + infinitiv*, překládané do ruštiny s využitím slova *дасаи, дасаише*, popř. s využitím imperativu *смотри, смотрите* ve spojení s imperativem plnovýznamového slovesa označuje Izotov za periferní způsob vyjádření výzvy, frekvence dokladů z korpusu SYN2000 tento jeho názor potvrzuje (nejvíce dokladů bylo nalezeno od spojení *pojďte si hrát* – 21x, *pojďte se podívat* – 18x, *pojď se podívat* – 13x, *pojď si sednout* – 13x, v kombinaci s ostatními slovesy se tyto formy objevily 3x a méně).

Dále věnoval Izotov pozornost výpovědním formám s performativními slovesy (s. 114 n.) ve spojení se závislou větou (typ *Žádám vás, abyste mě vyslechl – Я требую, чтобы вы меня выслушали*) i ve spojení s infinitivem (*Žádám náhradu škody! – Я требую возмещения ущерба*), neopomijí vyjádření výzvy performativním slovesem v kondicionálu, popř. ve spojení s modálním slovesem, srov.: *Radil bych ti, abys učinil totéž. – Я бы советовал тебе сделать то же самое; Chtěl bych vás požádat... – Я хочу попросить вас...; Jsem nucen vás požádat... – Я вынужден попросить вас...* apod. (s. 130–131). Autor monografie neopomenul indirektní vyjadřování výzvoých výpovědních funkcí prostřednictvím tematizace obsahu výpovědi (srov. např. doklady z korpusu SYN2000: „*Vy dva pojedete se mnou domů, úsečně nařídil otec; „Dáte si kávu?“ nabídla Amanda. – srov. s. 137–138*), tematizace nutnosti nebo možnosti uskutečnění obsahu výpovědi (srov. *Jenom mi nesmíte nadávat, jestli nic nevyhrajete; Mohli byste mně také pomoci; Neměl byste jít raději k doktorovi, když Vás něco takového trápí?* – srov. s. 158 n.).

Třetí část monografie (s. 200 n.) je věnována vyjadřování výzvy s využitím inkluzivního plurálu, tj. typům *Hovořme teď zase o tvých starostech; Leč vraťme se do dob Vídeňských* (s. 200), v SYN2000 se nejčastěji objevovala ve tvaru inkluzivního plurálu slovesa *řici* a *dát*. Ve čtvrté části (s. 211 n.) se Izotov zaměřil na opisné imperativní formy typu *ať zpívá/ať zpívají*, ale také *Ať mi to tu nepřehází; Ať víme, co je...*

Přínos Izotovovy práce lze vidět nejen v detailní analýze možností vyjadřování výzvoých výpovědních funkcí v češtině a v ruštině a v analýze excerptovaného materiálu z literárních děl a jazykového materiálu získaného z Českého národního korpusu SYN2000, ale také v důsledném zvažování různých možností překladů českých výrazů vyjadřujících různé odstíny výzvy. Může tak postihnout cenné podněty nejen lingvistům, ale též překladatelům.

Ivana Kolářová, Brno

Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích. Sborník textů z mezinárodní vědecké konference. Ostrava 13.–15.09.2005, red. Hana Srpová, Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, Ostrava 2005, s. 237, ISBN 80–7368–101–3.

Omawiana publikacja, przygotowana pod redakcją Hany Srpovej, stanowi końcowy efekt międzynarodowej naukowej konferencji *Metody i środki perswazji w środkach masowego przekazu*, zorganizowanej przez Katedrę Języka Czeskiego

Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Ostrawskiego. Konferencja ta odbyła się w dniach 13–15 września 2005 roku i była poświęcona XV rocznicy powstania Uniwersytetu w Ostrawie.

Jak podaje redaktorka we wstępie publikacji, celem konferencji była próba konfrontacji prowadzonych badań naukowych, dotyczących metod perswazji, strategii oraz środków stosowanych w szeroko rozumianych mass mediach (prasa, telewizja, radio, reklama, billboardy itp.). Jej efektem jest ta właśnie publikacja, która jest tym bardziej interesująca, że skupiła szerokie grono badaczy różnych dziedzin nauk humanistycznych, tj. językoznawców, literaturoznawców, socjologów oraz psychologów, badających ten sam problem z różnych punktów widzenia i pochodzących z różnych krajów (Czech, Słowacji, Rosji oraz Polski). Żywe zainteresowanie naukowców tematem mass mediów nie jest bynajmniej kwestią mody. Przeciwnie, dowodzi jedynie coraz większej ich ingerencji (może nie zawsze uświadomionej) w codzienne życie człowieka.

Recenzowane kompendium zawiera 36 referatów, których wspólną myślą przewodnią jest analiza środków perswazji i manipulacji w procesie komunikacji publicznej. Jak zauważa wielu referentów, rozmaite sposoby perswazji i manipulacji w demokratycznym społeczeństwie są już obecne niemal we wszystkich obszarach życia. Szerokie spektrum tematów, prezentowanych w omawianej publikacji, pozwala odbiorcy spojrzeć krytycznym okiem na otaczającą nas zewsząd „medialną rzeczywistość”. Autorzy tekstów wskazują m.in. na ich rolę w procesie komunikacji oraz w procesie kształtowania opinii publicznej, a także na sposoby, pozwalające odróżnić perswazję od manipulacji, czyniąc tym samym odbiorcę świadomym i krytycznym adresatem przekazywanych przez mass media informacji.

Artykułem wprowadzającym w problematykę perswazji (w tym także manipulacji) jest praca H a n y S r p o v e j *Manipulace a persvaze – janusovské dilema*. Autorka wychodzi z definicji pojęcia *perswazja* autorstwa R. S. Rossa, H. Millsa i D. J. O’Keffego. Na ich podstawie buduje jedną definicję analizowanego zjawiska. Następnie konfrontuje ją z pojęciami: *manipulacja* i *propaganda*.

Przywołując definicję środków masowego przekazu jako zespołu urządzeń i instytucji, których zadaniem jest przekazywanie pożądanych treści, badacze podkreślają ich dydaktyczny, propagandowy, reklamowy oraz informacyjny charakter. Wśród krytykowanych cech omawianych środków i metod perswazji naukowcy wskazują: schematyzm i tendencyjność przekazywanych treści (H a n a J i l k o v á, *Persvazivní metody v reklamním textu*), trywializację kultury (B o ž e n a F r a n k o v s k a - K o z a k. *Norma ortofonická a uzus v polských audycjach radiowych*), propagowanie kiczu oraz standaryzację gustów (J a n a H o f f m a n n o v á, *Strategie a prostředky persvaze v ženských časopisech*).

W kilku przypadkach dla badaczy omawianego problemu interesującym materiałem źródłowym stał się świat polityki i polityków, a także szeroko rozumiana kampania reklamowa, która wykorzystuje werbalne i pozawerbalne środki perswazji

w celu pozyskania elektoratu. Pisze o tym m.in. Jaroslav Bartošek w artykule *Nosiče persvazivních sdělení v politickém diskurzu*. Owo zainteresowanie naukowców światem polityków, znajduje interesujące odzwierciedlenie na płaszczyźnie językowej. Szerzej wskazane zagadnienie omawia Mieczysław Balowski w artykule *Vlastní jména jako prostředek persvaze v polském tisku*. Autor, analizując polskie teksty prasowe, dokonuje klasyfikacji stosowanych w publicystyce środków językowych, których częstym celem jest ośmieszenie, ironia, a nawet wulgaryzacja. Natomiast w artykule *Systemowe wyznaczniki perswazji w przemówieniach Václava Havla z roku 1997* autorstwa Anny Zury zostały ukazane wyznaczniki perswazji, czyli konstrukcje gramatyczne, których nadrzędnym celem jest zwiększenie skuteczności komunikatu językowego polityka.

Omawiany tom pokonferencyjny stanowi fachowe kompendium wiedzy i stanu badań na temat stosowanych obecnie w środkach masowego przekazu metod perswazji. Pozwala zarówno dostrzec i zanalizować kierunki rozwoju mediów, jak również prognozuje ich społeczne i edukacyjne konsekwencje. Identyfikuje i uzasadnia wpływ mediów na rozmaite aspekty życia współczesnego człowieka oraz wskazuje na nieuchronne przemiany cywilizacyjne i proces globalizacji. Jak podkreślają autorzy tekstów, współczesne media to nie tylko środki pozwalające zdobyć wiedzę, ale również narzędzia komunikacji międzyludzkiej i pracy. Poza oczywistą rolę edukacyjną media coraz częściej pełnią także rolę wychowawczą. Dla wielu odbiorców bowiem stały się one podstawowym źródłem wzorów zachowań oraz źródłem kształtowania postaw. Interesującą kontynuacją wspomnianego zagadnienia są referaty: Pavla Pácla *O bulvarizaci českých médií*, M. Pravdovej *Jazyk televizní reklamy McDonald's* oraz Václava Valčovského *Obecná čeština v reklamě*. Autorzy wymienionych wyżej tekstów wskazują na stosowane mechanizmy oddziaływania psychologicznego mediów na odbiorcę. Niejednokrotnie podkreślają zagrożenia dla psychicznego i wychowawczego rozwoju człowieka.

Wielowarstwowość komunikatu językowego stosowanego w mass mediach, wymaga od odbiorcy znajomości i umiejętności rozszyfrowywania (kodowania i dekodowania) informacji. Metody i środki perswazji bowiem stosowane w mediach opierają się o kody dosłowne i kontekstowe, tj. znaki, symbole i gesty. A nie zawsze (również dla dorosłego odbiorcy) są one czytelne. Szerzej na ten temat piszą: Radka Čapková w artykule *Intertextualita jako prostředek přesvědčování v reklamě* oraz Bohumila Junková w tekście *Aluze v psané publicistice*. Autorki interesująco omawiają zagadnienie intertekstualności w reklamie, wskazując na obecność konkretnych dzieł oraz bohaterów literackich w tekstach reklamowych. Niejednokrotnie wystarczy skromny cytat bądź jego trawestacja, aby odbiorcy dostrzegli wyraźną aluzję do dzieła literackiego. Ukryty kontekst literacki wywołuje konkretne skojarzenia, które z kolei mają za zadanie zapisać się w pamięci odbiorcy. Ten wydawałoby się prosty schemat skojarzeniowy nie zawsze i nie dla wszystkich jest jednak czytelny. O ile dorośli na skutek posiadanej wiedzy i zrozumiałego dla nich kontekstu kulturo-

wego są w stanie odszyfrować treść komunikatu, o tyle dziecięcemu odbiorcy nie zawsze jest to dane. I tak problemem obecności i wpływu reklamy w „świecie dziecięcym” zajęła się Vladimíra Zikmundová w tekście *Reflexe výrazových prostředků reklamy v dětské multimediální tvorbě*. Jak dowiadujemy się z artykułu, dziecko nie tylko otoczone jest zewsząd różnego rodzaju reklamami, ale owo osaczenie nie pozostaje bez wpływu na jego postrzeganie świata (wzorców, autorytetów, bohaterów). Obecność reklamy w życiu dziecka może mieć również wpływ na podejmowanie przez nie własnych prób aktywnej twórczości.

Nowy obszar w badaniach lingwistycznych w Czechach stanowi styl religijny. Tym bardziej ciekawe wydają się trzy artykuły, których autorzy podjęli się analizy pisanych tekstów religijnych. W pierwszym (Evy Minařovej *Výrazové prostředky persvaze v psaní církevní publicistice*) autorka wskazuje na typowe, znane z tekstów innych stylów funkcjonalnych, środki perswazyjne wykorzystywane w homiliach, modlitwach czy wypowiedziach duchownych. Oprócz środków leksykalnych zwracają uwagę również np. cytaty w funkcji perswazyjnej. W drugim artykule, traktującym o stylu religijnym, Marii Janečkové (*Způsoby persvaze v barokních kázáních*) znajdujemy analizę barokowych kazań i homilii. Autorka analizuje przede wszystkim płaszczyznę syntaktyczną i leksykalną barokowych tekstów, a także środki retoryczne i figury stylistyczne, wykorzystywane w funkcji środków perswazji. Podobny materiał wybrała Jarmla Alexová, prezentując swoje wyniki w artykule *Metody a prostředky přesvědčování v českém barokním kázání*. Wprawdzie autorka nie nazywa ich środkami perswazyjnymi, to jednak z analizy wynika, że chodzi o typowe środki o funkcji przekonującej, perswazyjnej. Ponadto autorka opisuje język barokowych kazań, który jest neutralny, literacki (ale nie artystyczny), i środki leksykalne oraz kompozycyjne, a także figury i tropy stylistyczne, które należy zaliczyć do typowych środków perswazyjnych. Potwierdza również spostrzeżenia M. Janečkové, że przywoływane w kazaniach cytaty pełnią funkcję przekonującą i nakłaniającą.

Cel, jaki wyznaczili sobie naukowcy (analiza i ocena stosowanych w mass mediach środków i metod perswazji), dowodzi – bez względu na intencję nadawcy – o bliskiej obecności tego problemu w życiu codziennym. Wskazuje także na pragmatykę publikatorów, zamiar czasami skryty. Dochodzimy więc do wniosku, że perswazja nie kojarzy się tylko z przekonywaniem odbiorcy do własnej racji czy nakłanianiem odbiorcy do wykonania proponowanej np. w reklamie czynności. Może być także skuteczną metodą, służącą do manipulowania opinią publiczną.

Omawiana publikacja, poza bezsporną wartością naukową, zasługuje na uwagę czytelników także z tego względu, że o niełatwych problemach językowych, kulturowych, literackich, socjologicznych i psychologicznych traktuje w sposób przystępny. Stanowi to ogromny atut publikacji, albowiem – zgodnie z ideą organizatorów konferencji – ów tom pokonferencyjny miał się stać cennym materiałem badawczym nie tylko dla naukowców, ale również dla studentów oraz szerokiego grona zainteresowa-

nych tym tematem. Warto tu podkreślić, że zadanie to ułatwiają starannie opracowane przez autorów artykułów bibliografie, które znajdują się na końcu każdego tekstu. Ułatwia to czytelnikowi nie tylko bezpośredni odbiór tekstu naukowego, ale stanowi cenne wskazówki i odsyłacze pozwalające na pogłębienie danego tematu.

Katarzyna Chrobak, Wrocław